

HVERDAGENS ARBEJDE I VELFÆRDS- INDSATSER FOR RUSMIDDELBRUGERE

Center for Rusmiddelforskning har i mange år undersøgt, hvordan politik implementeres i velfærdsstatens institutioner inden for rusmiddelfeltet, fx i relation til stofbehandling, skadesreduktion og politiarbejde.

AF **ESBEN HOUBORG, VIBEKE A. FRANK OG BAGGA BJERGE**

Center for Rusmiddelforskning (CRF) forskning i velfærdsstatens institutioner på rusmiddeleområdet viser for det første, at de rammer, arbejdet foregår inden for, har stor betydning for, hvordan politik omsættes i praksis. For det andet, at det konkrete samspil mellem praktiker og brugere har stor betydning for de resultater, der bliver skabt. Og sidst, at der i velfærdsstatens institutioner på daglig basis udføres en mængde arbejde, som ikke er beskrevet i lovgivning, regler eller metodevejledninger, men som ikke desto mindre får disse institutioner til at fungere. Disse tre temaer vil vi se nærmere på i artiklen.

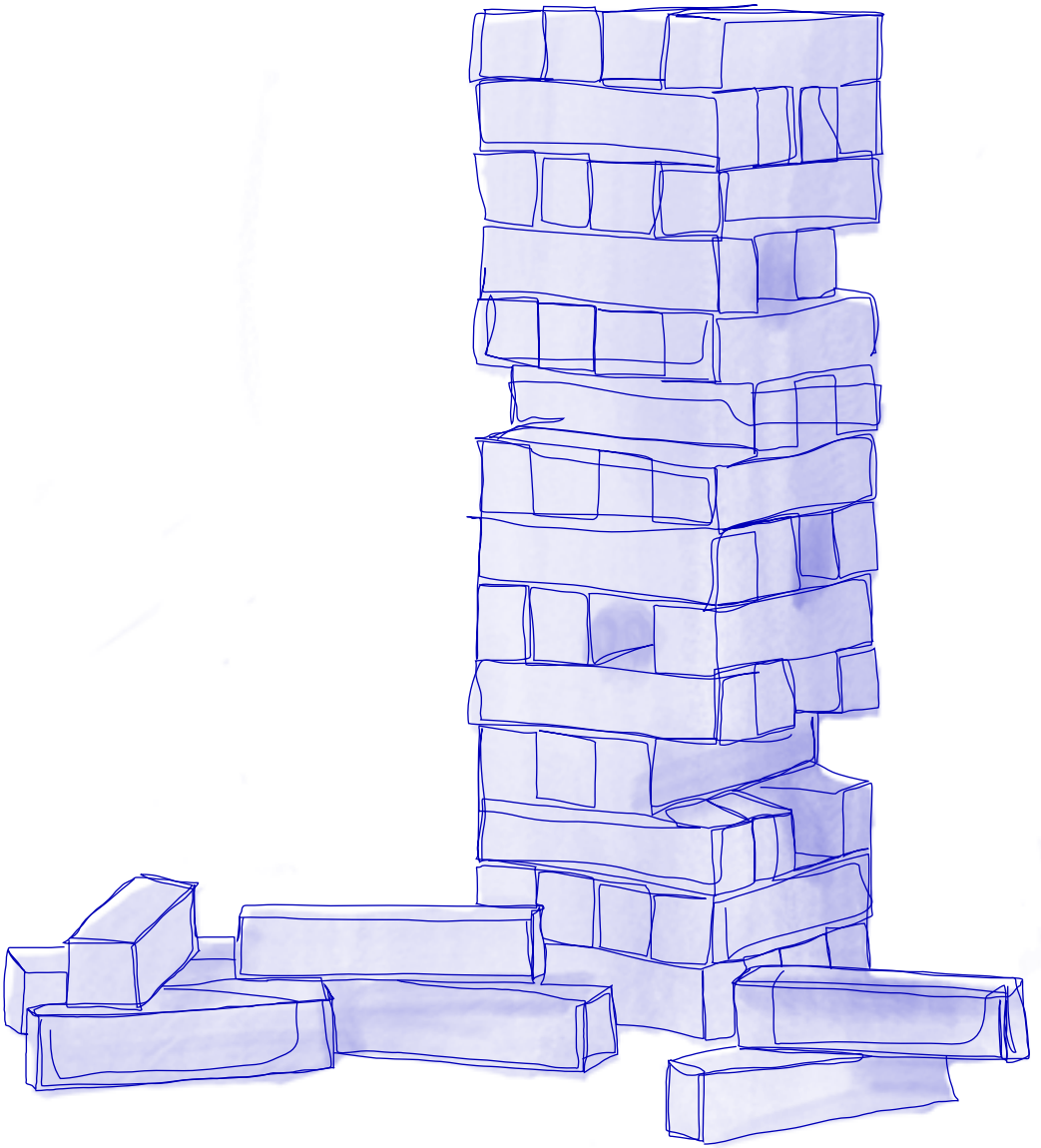
Hverdagens arbejde i stofbrugsbehandling

Op gennem 1990'erne fik CRF til opgave at evaluere hhv. døgntilrettelæggelse og substitutionsbehandling til stofbrugere. Evalueringerne foregik i lyset af bredere samfundsmæssige diskussioner om stofbehandling, overflytningen af stofbehandling fra kommuner til de daværende amter i 1996 og ønsket om at få ny viden til forbedring af behandlingen. Evalueringerne undersøgte effekten af behandlingen, men også, hvad der foregik i behandlingsinstitutionernes hverdagspraksis. Forskerne interviewede stofbrugere om deres erfaringer og de ansatte om deres arbejdsmetoder og hverdag med fokus på organiseringen af arbejdet, behandlingskultur samt de udfordringer, som brugere og ansatte oplevede (1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8). Resultaterne af denne forskning viste fx, at måden, metadon

blev administreret og kontrolleret på i substitutionsbehandling, blev oplevet af stofbrugere som straf og ikke en hjælp (1), og at det for stofbrugere ikke så meget handler om, hvilken metode en behandlingsinstitution bruger, men om de ansatte møder stofbrugere i behandling fordomsfrit og med ønske om at hjælpe dem, der hvor de er i deres liv (2). Dette fokus på hverdagens arbejde i stofbrugsbehandling har CRF-forskere fortsat med at undersøge og har fx vist, at når det gælder etnicitet, spiller dette en mindre rolle i hverdagens praksis end i de nedskrevne anbefalinger til indsatser overfor etniske stofbrugere (13). På samme måde har CRF's forskning vist, hvordan stofbehandling til unge ofte ikke fokuserer på selve stofbrugen, men derimod på, hvordan de unge mere bredt kan hjælpes til at få et "bedre liv", hvor de ikke behøver stofferne (15).

Hverdagens arbejde i sociale og skadesreducerende indsatser

Samtidig med evalueringer af stofbrugsbehandling startede forskere på CRF med at undersøge andre faggruppers og stofbrugeres perspektiver på skadesreduktion, omsorgsarbejde og politiarbejde i det projekt, som blev kaldt for 'Gadeplansprojektet' (9, 10, 11, 12). Her blev politiets arbejde med stofmiljøet på Vesterbro i København undersøgt, samt hvordan praktikere arbejdede med skadesreduktion i forbindelse med gadeplansarbejde og andre omsorgstilbud (fx væresteder og herberg). Undersøgelserne viste bl.a., hvordan

narkotikakontrolpolitik og skadesreduktionspolitik i praksis kunne være i modsætning til hinanden. Eksempelvis en nultolerance-strategi fra politiets side i forhold til et stofmiljø (9) over for en række sociale indsatser, som søgte at skabe tillid til de samme stofbrugere i deres egne miljøer (11). Senere har andre undersøgelser fortsat i samme spor og vist, hvordan skiftende politiske, administrative og organisatoriske forhold kan skabe forskellige muligheder, udfordringer og dilemmaer for både stofbrugere og ansatte i velfærdsinstitutioner (14, 16, 17, 18).

Politiske og organisatoriske rammer

I forbindelse med kommunalreformen i 2007 undersøgte projekter på CRF konsekvenser af reformen på stof- og alkoholbehandlingsområdet (19, 20). Reformen medførte, at ansvaret for stofbehandling overgik til kommunerne, og hermed blev behandling pludselig anskuet som en slags "vare", som skulle købes og sælges kommuner imellem, hvilket betød mindre tilbøjelighed til at dele gode erfaringer af bekymring for, at andre ville kunne profitere økonomisk af disse. I mange kommuner gjorde reformen det muligt at etablere en mere samlet rusmiddelindsats, idet stof- og alkoholbehandlingen organisatorisk blev sammenlagt (21). Samtidig viste CRF 's undersøgelser af indsatser for borgere med komplekse problemstillinger, hvordan samarbejder mellem professionelle grupper kan være med til at skabe nye løsninger for disse borgere, men at der stadig er talrige eksempler på utilstrækkelig koordinering og indsatser, som modarbejder hinanden med det resultat, at brugere risikerer at falde mellem flere stole i systemet (22, 23).

Perspektiver fra andre aktører

Udover at undersøge brugere og ansattes perspektiver og erfaringer har projekter ved CRF også undersøgt, hvordan andre aktører (fx beboere og erhvervsdrivende) oplever deres lokalområde, hvor stofbrugere holder til, og hvor behandlings- og andre sociale indsatser tilbydes til stofbrugere. Det er fx sket i relation til

stofmiljøet på Vesterbro i København, hvor CRF har undersøgt socialarbejders, politifolks, stofbrugeres, beboeres og erhvervsdrivendes perspektiver på de åbenlyse stofscener og i forhold til etableringen af stofindtagelsesrum i området (24). Dette studie har vist, at etableringen af stofindtagelsesrum ændrer stofmiljøets geografi, således at nogle beboere nu næsten ikke bemærker stofmiljøet, mens andre oplever det mere intenst. Selvom stofmiljøet fylder meget for mange beboere, viser studiet også, at der er opbakning til stofindtagelsesrummene. Andre projekter har forholdt sig til den nationale kontekst, herunder udformningen af narkotikalovgivningen, og fokuseret på de aktører, der påvirker politikken, og sammenlignet disse perspektiver med politikudvikling i andre EU-lande (25, 26). Her er det fx vist, at der ofte er særlige momenter i den politiske proces, hvor bestemte aktører, som fx NGO'ere eller faglige organisationer, der arbejder aktivt for at ændre narkotikapolitikken for bestemte grupper, har mulighed for at påvirke udviklingen. Hvor sådanne aktører i Danmark har arbejdet for skadesreduktion som et væsentligt mål for stofbehandling, har der fx i England modsat været øget opbakning til stoffrihed som det væsentligste mål.

Fremtiden

Også fremover vil CRF have fokus på hverdagens praksis i velfærdstatens institutioner, forskellige aktørers perspektiver samt de vilkår, som både brugere og ansatte i velfærdsinstitutionerne fungerer under. Det bliver fx interessant at følge igangværende undersøgelser om hhv. vold blandt udsatte grønlændere og de tilbud, som skal hjælpe dem, om stofbrugeres hverdagsliv i København, og hvordan disse hjælpes bredt muligt, og om kontanthjælpsmodtagere i Aarhus, hvoraf flere har rusmiddelproblemer, og deres muligheder for at komme i arbejde. ter for Rusmiddelforskning

Referencer

- (1) Dahl, H.V. (2006). The methadone game: Control strategies and responses. I Fountain, J. & Korf, D.J. (red.), *Drugs in society. European perspectives*. Oxford/New York: Radcliffe Publishing, s. 102-115.
- (2) Kolind, T. (2007). Form or content: The application of user perspectives in treatment research. *Drugs: Education, Prevention & Policy*, 14, 3, 261-275.
- (3) Asmussen, V. & Kolind, T. (2005). Udvidet psykosocial indsats i metadonbehandling: Resultater fra en kvalitativ evaluering af fire metadonforsøgsprojekter. Center for Rusmiddelforskning.
- (4) Dahl, H.V. (1999). Døgnbehandlingen på Kråsiglund. Minnesota-behandling i et tværfagligt miljø. Center for Rusmiddelforskning.
- (5) Østergaard, L.G. (1999). Behandling på Den Selvejende Institution Kongens Ø. En udviklingsammenhæng med flydende overgange og skarpe grænser. Center for Rusmiddelforskning.
- (6) Thyme, B. (1999). Gunderuplunds behandlingskultur og resultater. Center for Rusmiddelforskning.
- (7) Asmussen, V. (2003). User participation: possibilities and limitations on Danish social services directed towards drug users. I Houborg, E. & Tigerstedt, C. (red.), *Regulating Drugs - Between Users, the Police and Social Workers*, Helsinki: NAD, 11-32.
- (8) Pedersen, M.U., Rask, C., Thyme, B. & Dahl, H.V. (1997). Døgnbehandlingsindsatsen på Opbygningsgården, Hjulsøgård, Kråsiglund og Gunderuplund. Center for Rusmiddelforskning.
- (9) Frantzen, E., Narkokjagt på gateplan. Om politikontrol av narkotika på Vesterbro, i Det Juridiske Fakultet. 2005, Københavns Universitet: København. Nordic Council for Alcohol and Drug Research (NAT): Helsinki. p. 75-84.
- (11) Houborg, E., Stofmisbrug, metadon, subjektivering. Historiske og aktuelle fremstillinger af stofmisbrug. 2006, København: Sociologisk Institut.
- (12) Spannow, K.E. & Asmussen, V. (2001). På gaden og henne om hjørnet. Foranstaltninger i relation til forekomst og brug af illegale stoffer i tre danske byer. Center for Rusmiddelforskning.
- (13) Nielsen, B. (2012). Agens i socialt arbejde. Møder mellem socialarbejdere og klienter med og uden etnisk minoritetsbaggrund i ambulante stofmisbrugsbehandling. Aarhus: Aarhus Universitet.
- (14) Nielsen, B. (2017). Imitations and Transformations: On Side Effects of the ADHD Epidemic. *Medical Anthropology*, 36:3, 246-25.
- (15) Andersen, D. (2014). Staging and Storying Change. An ethnography of everyday practice in drug treatment for young people. Aarhus: Aarhus Universitet.
- (16) Jensen, D.C. (2017). Klientrollens betydning for implementering af politik. Aarhus: Aarhus Universitet.
- (17) Haller, M.B. (2015). Spaces of possibility: the contrasting meanings of regular and treatment wings in a Danish prison. Aarhus: Aarhus Universitet.
- (18) Frank, V.A. & Kolind, T. (2008). Dilemmas experienced in prison-based cannabis treatment - drug policy in Danish prisons. I Frank, V.A., Bjerger, B. & Houborg, E. (red.): *Drug Policy - History, Theory and Consequences*. Aarhus: Aarhus Universitetsforlag, s. 61-86.
- (19) Bjerger, B. (2009). Mellem vision og praksis: strukturreformen, rusmiddelbureaukrati og New Public Management, Ph.d.-afhandling indleveret på Sociologisk Institut, Københavns Universitet: København.
- (20) Bjerger, B. (2008). The re-organisation of drug treatment in Denmark - a welfare reform as policy. I *Drug Policy - History, Theory and Consequences*, Frank, V.A., Bjerger, B. & Houborg, E. (red.). 2008, Aarhus University Press: Aarhus. p. 209-232.

(21) Bjerger, B. & Frederiksen, K. Kommunernes mulighedrum: Hvordan nås og fastholdes alkohol- og stofbrugere i den kommunale behandling? I *Misbrug & behov – organisering af indsats og behandling*. Hesse, M., Thylstrup, B., Pedersen, M.U., Skovgaard, K.F. (red). Center for Rusmiddelforskning, AU og Aarhus Universitetsforlag. 44-64.

(22) Bjerger, B., Oute, J., Christensen, L. & Nygaard-Christensen, M. (2019). Om at "strikke" sociale tilbud sammen til borgere med komplekse problemstillinger. I Bjerger, B. & E. Houborg (red.). *Rusmiddelbrugere i krydsfeltet mellem sektorer og fagligheder*. Aarhus University Press, 19-44.

(23) Herold, M.D., Rand, C. & Frank, V.A. (2019). Enactments of a 'holistic approach' in two Danish welfare institutions accommodating young adults with offending behavior and drug use experiences. *Drugs and Alcohol Today*, 19(3): 208-219.

(24) Houborg, E. & Holt, J.W. *Stofmiljø og hverdagsliv på Indre Vesterbro*. 2018, Justitsministeriets Forskningskontor: København.

(25) Houborg, E., Thom, B., Beccaria, F., Eisenbach-Stangl, I., Herring, R., Moskalewicz, J. & Welbel, M. (2016). The role of stakeholders in addictions policy and intervention. I Hellman, M., Berridge, V., Duke, K. & Mold, A. (red.) *Concepts of Addictive Substances and Behaviours across Time and Place*, Oxford: Oxford University Press. 87-106.

(26) Bjerger, B., Duke, K., Frank, V.A., Rolando, S. & Eisenbach-Stangl, I. (2016). User groups as stakeholders in policy processes. I Hellman, M., Berridge, V., Duke, K. & Mold, A. (red.). *Concepts of Addictive Substances and Behaviours across Time and Place*. Oxford: Oxford University Press, 107-128.

